EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

PREDMET BAGOJE protiv CRNE GORE
(Zahtjev br. 2890/21)

PRESUDA

STRASBOURG

15. veljače 2024.

Ova presuda je konačna, no može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

U predmetu Bagoje protiv Crne Gore,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u odboru u sastavu:

Krzysztof Wojtyczek, *predsjednik,*

Ivana Jelić,

Erik Wennerström, *suci,*

i Attila Teplán, *vršitelj dužnosti zamjenika tajnika odjela,*

Uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 2890/21) protiv Crne Gore kojeg je hrvatski državljanin g. Zlatko Bagoje, („podnositelj zahtjeva“), koji je rođen 1965. godine i živi u Grudi, Hrvatska, te koga je zastupao Z. Begović, odvjetnik u Podgorici, Crna Gora, podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: „Konvencija”), 17. prosinca 2020. godine;

odluku da se Vladu Crne Gore (u daljnjem tekstu: „Vlada”) koju je zastupala njena zastupnica, gđa V. Pavličić, obavijesti o prigovoru u vezi s nedosljednom praksom domaćih sudova te da se ostatak zahtjeva proglasi nedopuštenim;

očitovanje tužene Vlade i odgovore na očitovanje podnositelja zahtjeva;

očitovanje Vlade Republike Hrvatske, kojoj je predsjednik odjela dopustio da se umiješa;

Nakon vijećanja na sjednici zatvorenoj za javnost, održanoj 23. siječnja 2024. godine,

Donosi sljedeću presudu, koja je usvojena na taj datum:

ČINJENICE

1. Ovaj predmet odnosi se na prigovor podnositelja zahtjeva na temelju članka 6. Konvencije o nedosljednoj praksi domaćih sudova.

2. U razboblju od 3. listopada do 12. prosinca 1991. godine, tijekom rata u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, podnositelj zahtjeva, tada hrvatski vojnik, bio je zatočen kao ratni zarobljenik u Crnoj Gori. Godine 2014. pokrenuo je građanski postupak protiv države [Crne Gore] tražeći naknadu neimovinske štete uzrokovane zlostavljanjem koje je ondje pretrpio. Dana 9. veljače 2015. godine prvostupanjski sud (*Osnovni sud*) u Podgorici dosudio mu je 9.199,77 eura (EUR) na ime neimovinske štete zbog pretrpljene „duševne i fizičke boli uzrokovane mučenjem, nečovječnim i ponižavajućim postupanjem”. Ta je presuda postala pravomoćna 23. travnja 2015.

3. Dana 24. veljače 2017. godine podnositelj zahtjeva pokrenuo je još jedan građanski postupak tražeći naknadu neimovinske štete, *inter alia*, „za pretrpljene i buduće fizičke boli i za pretrpljeni strah“. U tom pogledu zahtijevao je ukupno 4.000 eura. Osnovni sud u Cetinju utvrdio je 24. rujna 2018. da je naknada dosuđena presudom od 9. veljače 2015. uključivala predmetnu naknadu i odbacio taj dio tužbenog zahtjeva kao *res iudicata*. Viši

sud u Podgorici potvrdio je tu presudu 17. ožujka 2020. Dana 18. lipnja 2020. godine Ustavni sud je odbacio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva. Dana 30. lipnja 2020. godine Vrhovni sud odbacio je podnositeljev prijedlog za dopuštenje revizije jer vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude nije prelazila 4.000 EUR, kako je propisano mjerodavnom zakonskom odredbom (vidi stavak 10. u nastavku).

4. U razdoblju od 25. ožujka 2017. do 21. siječnja 2020. prvostupanjski sudovi odbacili su istu vrstu tužbenih zahtjeva najmanje deset drugih tužitelja na istoj osnovi. Te su presude potvrdili Viši sudovi u Podgorici i Bijelom Polju u razdoblju od 6. veljače 2019. do 20. listopada 2020.

5. U razdoblju od 18. svibnja 2018. do 11. srpnja 2019. prvostupanjski sudovi presudili su u korist četiriju drugih tužitelja i dosudili im naknadu štete o kojoj je riječ, iako su već dobili naknadu za pretrpljenu duševnu i fizičku bol uzrokovanu mučenjem i zlostavljanjem pretrpljenim u istom logoru. Te su presude potvrdili Viši sudovi u Podgorici i Bijelom Polju u razdoblju od 16. listopada 2018. do 6. ožujka 2020.

6. U razdoblju od 17. lipnja 2020. do 17. ožujka 2021. godine Vrhovni sud je dopustio i prihvatio reviziju u najmanje deset predmeta u kojima su tužbeni zahtjevi odbačeni kao *res iudicata* (vidi stavak 4. ove presude). Sud je ukinuo relevantne dijelove osporenih presuda Viših sudova i vratio predmete na ponovno suđenje u tim dijelovima. U svim predmetima vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude prelazila je 5.000 EUR.

7. U razdoblju od 5. studenoga 2020. do 26. svibnja 2021., nakon donošenja navedenih presuda Vrhovnog suda, Osnovni sud presudio je u korist najmanje pet tužitelja i dosudio im naknadu štete o kojoj je riječ.

8. Podnositelj zahtjeva je ustvrdio, a Vlada nije osporila, da je u ukupno oko 150 sličnih predmeta tužiteljima dosuđena naknada štete o kojoj je riječ iako im je prethodno bila dosuđena naknada za pretrpljenu duševnu i fizičku bol uzrokovanu mučenjem i zlostavljanjem koju su pretrpjeli u logoru. U spisu predmeta nema podataka o tome koliko je tužbenih zahtjeva prihvaćeno bez podnošenja revizije Vrhovnom sudu, a koliko nakon uspješne revizije.

9. Članak 124. Ustava propisuje da Vrhovni sud osigurava jedinstvenu primjenu zakona (*obezbjeđuje jedinstvenu primjenu Zakona*).

10. Člankom 397. Zakona o parničnom postupku propisano je da revizija nije dopuštena u predmetima u kojima vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 20.000 eura. Člankom 397a. propisano je da se revizija iznimno može dopustiti u predmetima u kojima postoji nedosljedna sudska praksa drugostupanjskih sudova a Vrhovni sud još nije zauzeo stajalište o dotičnom pitanju, ali samo ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude prelazi 4.000 EUR.

11. Podnositelj zahtjeva prigovara na temelju članka 6. Konvencije nedosljednoj praksi domaćih sudova jer je samo njegov tužbeni zahtjev u odnosu na pretrpljenu i buduću fizičku bol i pretrpljeni strah odbačen.

OCJENA SUDA

NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. KONVENCIJE

(i) Tvrdnje stranaka

(1) Vlada

12. Vlada je osporila prigovor podnositelja zahtjeva. Nije osporila da bi dostavljene odluke mogle upućivati na nedosljednost sudske prakse Viših sudova. Međutim, Vlada je navela da je zadaća domaćih sudova utvrditi činjenice i tumačiti zakonodavstvo te da su određene razlike u presudama sudova prihvatljive. Također je tvrdila da je u svakom slučaju postojao mehanizam osiguravanja dosljednosti domaće sudske prakse, konkretno, postupak pred Vrhovnim sudom. Vlada je navela da je Vrhovni sud u svim predmetima u kojima je dopuštena revizija ukinuo odluke Višeg suda i vratio predmet na ponovno suđenje. Dakle, na taj je način Vrhovni sud osigurao da ne postoje „duboke i dugotrajne" razlike u sudskoj praksi, s obzirom na to da su u predmetima vraćenima na ponovno suđenje sudovi presuđivali u korist tužitelja kad god je to bilo opravdano dodatnim nalazima i mišljenjima vještaka. Vrhovni sud odbacio je podnositeljev prijedlog za dopuštenje revizije jer vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude, koju je specificirao njegov punomoćnik, nije prešla propisani prag. Vlada je tvrdila da se [takvo odbacivanje] ne može okarakterizirati kao proizvoljno. Također je tvrdila da je činjenica da je 150 drugih tužitelja dobilo naknadu štete o kojoj je riječ zapravo dokazala da nisu postojale duboke i dugotrajne razlike, već da je predmet podnositelja zahtjeva bio izolirani slučaj.

13. Vlada je osporila tvrdnje umješača i tvrdila da međunarodna izvješća na koja se umješač pozivao nisu relevantna jer se niti jedno izvješće nije odnosilo na ovaj predmet (vidi stavak 15. u nastavku).

(2) Podnositelj zahtjeva

14. Podnositelj je tvrdio da su domaći sudovi pogrešno protumačili mjerodavno domaće pravo i da je Vrhovni sud proizvoljno odbacio njegov prijedlog za dopuštenje revizije. Time je Vrhovni sud propustio osigurati jedinstvenu primjenu zakona, suprotno članku 124. Ustava. Podnositelj zahtjeva bio je suglasan s tvrdnjama umješača iznesenim u nastavku.

(3) Umješač

15. Vlada Republike Hrvatske ustvrdila je da su povrijeđena prava podnositelja zahtjeva na temelju članka 6. s obzirom na to da je mjerodavna praksa domaćih sudova očito bila nedosljedna bez razumnog opravdanja. Vlada Republike Hrvatske uputila je i na Izvješće Europske unije o napretku Crne Gore u procesu pristupanja Europskoj uniji za 2021. i 2022. godinu i

Izvješće Ministarstva vanjskih poslova SAD-a o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori za 2021. godinu, pri čemu je u potonjem izvješću zamijećeno da je nedosljedna sudska praksa smanjila povjerenje javnosti u učinkovitost i nepristranost pravosuđa.

(ii) Ocjena Suda

(1) Dopuštenost

16. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke a) Konvencije niti nedopušten iz bilo kojeg drugog razloga. Stoga ga se mora proglasiti dopuštenim.

(2) Osnovanost

17. Sud ponavlja relevantna načela navedena u presudi *Nejdet Şahin i Perihan Şahin protiv Turske* [VV] (br. 13279/05, stavci 49. - 58., 20. listopada 2011.). Konkretno, kriteriji za ocjenu toga jesu li proturječne odluke istog suda u sličnim predmetima u suprotnosti sa zahtjevom poštenog suđenja ugrađenim u članku 6. stavku 1. Konvencije sastoje se od utvrđivanja: (1) postoje li „duboke i dugotrajne razlike" u mjerodavnoj sudskoj praksi; 2. predviđa li domaće pravo mehanizme za prevladavanje tih nedosljednosti; i (3) je li taj mehanizam primijenjen i, ako je primjenjivo, s kojim učinkom (ibid., stavak 53.).

18. Vraćajući se ovome predmetu, Sud primjećuje da su u najmanje četiri slična predmeta domaći sudovi presudili u korist tužitelja i dosudili im naknadu štete o kojoj je riječ, dok su u najmanje jedanaest drugih sličnih predmeta, uključujući podnositeljev, domaći sudovi odbacili tužbene zahtjeve u pogledu naknade štete o kojoj je riječ (vidi stavke 3. - 4. ove presude). Vlada nije osporila da bi dostavljene odluke mogle ukazivati na to da je sudska praksa Viših sudova bila nedosljedna (vidi stavak 12. *in limine* ove presude). Također se čini da je ukupno bilo oko 150 sličnih predmeta, u kojima je presuđeno u korist tužitelja (vidi stavak 8. ove presude).

19. Sud također primjećuje da nacionalno zakonodavstvo predviđa mehanizam za prevladavanje nedosljednosti pred drugostupanjskim sudovima, a to je revizija pred Vrhovnim sudom, ali samo ako je vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude veća od 4.000 EUR (vidi stavak 10. ove presude). Sud primjećuje da je u najmanje deset predmeta, u kojima je vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude bila viša od 4.000 EUR, Vrhovni sud dopustio reviziju i ukinuo relevantne presude Viših sudova, nakon čega su sudovi tužiteljima dosudili naknadu štete o kojoj je riječ (vidi stavke 6. - 7. ove presude).

20. Vrhovni sud odbacio je prijedlog podnositelja zahtjeva za dopuštenje revizije zbog toga što nije ispunjen propisani kriterij, odnosno, zato što vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude nije premašila 4.000 EUR (vidi stavak 3. *in fine* ove presude). Nema naznaka da je Vrhovni sud proizvoljno tumačio i primijenio kriterij dopuštenosti u predmetu podnositelja zahtjeva (vidi *Stoilkovska protiv bivše jugoslavenske Republike Makedonije*, broj 29784/07, stavak 66., 18. srpnja 2013.), s obzirom na dovoljno jasan tekst mjerodavne odredbe i sudsku praksu Vrhovnog suda u tom pogledu (vidi stavke 10. i 4. *in fine* ove presude). Međutim, ostaje činjenica da se mehanizam za prevladavanje spornih nedosljednosti u odlukama drugostupanjskih sudova nije mogao primijeniti u predmetu podnositelja zahtjeva s obzirom na činjenicu da Vrhovni sud, zbog primjene pravila o dopuštenosti *ratione valoris*, nije bio nadležan ispitati osnovanost predmeta podnositelja zahtjeva (vidi predmet *Stoilkovska*, citiran gore, stavak 48.). U nedostatku mehanizma za uklanjanje nedosljednosti u primjeni domaćeg prava s kojim se podnositelj suočio, Sud utvrđuje povredu članka 6. Konvencije (ibid., stavak 49.).

II. DRUGI PRIGOVORI

21. Sud primjećuje da je, nakon što je tužena država obaviještena o zahtjevu, podnositelj zahtjeva ponovio druge prigovore koje je prvotno podnio Sudu na temelju članaka 6. i 14. Konvencije i članka 1. Protokola br. 12, konkretno o: (a) nemogućnosti pristupa sudu, (b) duljini drugog građanskog postupka i (c) o tome da je diskriminiran.

22. Sud primjećuje da je dana 18. veljače 2022. godine Vlada obaviještena o nekim od podnositeljevih prigovora, dok je ostatak zahtjeva, koji je uključivao prigovore navedene u stavku 21., predsjednik odjela, odlučujući kao sudac pojedinac, proglasio nedopuštenim. S obzirom na navedeno, Sud više nije nadležan za ispitivanje tih prigovora. (vidi *KIPS DOO i Drekalović protiv Crne Gore*, br. 28766/06, stavak 139., 26. lipnja 2018.).

PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

23. Dopisom od 12. listopada 2022. Tajništvo Suda pozvalo je podnositelja zahtjeva da podnese zahtjev za pravednu naknadu u roku određenom za podnošenje očitovanja o osnovanosti te ga je podsjetilo da, ako to propusti učiniti, Sud mu neće dodijeliti pravednu naknadu ili da će zahtjev djelomično odbaciti. Podnositelj zahtjeva također je obaviješten da se to primjenjuje čak i ako je podnositelj zahtjeva u tom pogledu izrazio svoje želje

u ranijoj fazi postupka. Iako je ga je zastupao odvjetnik, podnositelj zahtjeva podnio je zahtjev za pravednu naknadu tek nakon isteka predviđenog roka. Sud mu stoga ne dodjeljuje nikakvu naknadu (vidi, mutatis mutandis, *Boucke protiv Crne Gore*, broj 26945/06, stavak 99., 21. veljače 2012. i *Novović protiv Crne Gore i Srbije*, broj 13210/05, stavak 62., 23. listopada 2012.).

24.

IZ TIH RAZLOGA, SUD, JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* da je prigovor koji se odnosi na nedosljednost prakse domaćih sudova dopušten;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. Konvencije;
3. *Odbacuje* zahtjev podnositelja zahtjeva za pravednom naknadom.

Sastavljeno na engleskom jeziku i objavljeno u pisanom obliku, 15. veljače 2024. godine u skladu sa Pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Attila Teplán	Krzysztof Wojtyczek
Vršitelj dužnosti zamjenika tajnika	predsjednik

prijevod:

Ured zastupnika Republike Hrvatske

pred Europskim sudom za ljudska prava